

СЛОВО ГОЛОВНОЇ РЕДАКТОРКИ

Любі читачі!

Ви тримаєте в руках четвертий том видання «Наукові записки НаУКМА. Історичні науки». Цьогорічний випуск продовжує добрі, започатковані попередніми роками традиції і водночас пропонує децю нове. Зокрема, уже виразною традицією стала прихильність наших авторів і авторок до людиноцентричних студій, досліджень антропологічного виміру історії. А новаторством цього тому є започаткування двох нових рубрик, які, сподіваємось, стануть традиційними: «Опінії, рефлексії, дискусії» і «Документальні повідомлення».

Тематичну рубрику «Людина як суб'єкт та об'єкт: від ідей Просвітництва до посткомуністичних дискусій» становлять статті, що охоплюють доволі значний відтинок часу: від XVIII до кінця XX ст. Людина, яка постає у цих статтях, різна: вона стверджує свою суб'єктність і, водночас, є об'єктом дій зовнішніх сил й обставин і навіть жертвою. Людина, яка подорожує, відчуває, рефлексує, є темою двох статей: Катерини Дисси про богемського філантропа XVIII ст. Леопольда Берхтольда, який дає поради мандрівникам, і Соломії Розлуцької про іспанського дипломата Хуана Валери, що написав «Листи з Росії». Ті, чий повсякденні практики, роботу і дозвілля нормують і регламентують, перебувають у фокусі досліджень Ігоря Карпенка і Нані Гогохії. Ігор Карпенко показує, що, попри дискримінаційне до них ставлення, жінки-працівниці все ж мали певний простір для самореалізації в умовах промислового перевороту кінця XIX ст. Натомість, Нані Гогохія демонструє, як простір для самореалізації дитини зужувався упродовж 1930-х рр., в умовах політизації та мілітаризації дитячого дозвілля.

Тетяна Бородіна і Тетяна Банах долучаються до дослідження масових убивств під час Другої світової війни – Голокосту та нищення цивільного населення на Волині у 1943 р., але роблять це інакше, не з домінуючої в історіографії перспективи. У фокусі дослідження Тетяни Бородіної – колективна допомога євреям у Кременчуці у 1941–1943 рр. Тетяна Банах аналізує, як тематика масових убивств на Волині зринає в українсько-польських історичних дискусіях упродовж 1990-х рр. Людиноцентричними є й реалії пізньорадянського періоду у статтях Олега Бажана і Віти Лісової. Петро Шелест, який взаємодіє з близькими, підлеглими і вищим партійним керівництвом, «олюднюється» у статті Олега Бажана. А Віта Лісова прослідковує, як республіканський КДБ намагався «по-новому» представляти себе і комунікувати з громадськістю в умовах гласності.

Завдяки новій рубриці «Опінії, рефлексії, дискусії», сподіваємось, наш журнал перетвориться на відкритий майданчик для висловлення думок і публікацій матеріалів дискусій щодо найактуальніших проблем дослідження та викладання історії. Цього разу публікуємо роздуми Михайла Кірсенка й Тетяни Балабушевич про викладання історії у вищій освіті.

Ще однією новою рубрикою, як уже згадано, є «Документальні повідомлення». У ній ми публікуватимемо невеликі за обсягом розвідки джерелознавчого

характеру. Як-от дослідження Віри Орісі про найдавніші годоніми Львова, Олега Друздева про джерела з історії Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла у Львові та Віти Бови, у якому проаналізовано приватне листування сім'ї Бодянських упродовж 1830/1831 навчального року. Наприкінці рубрики подано публікацію документів з історії Києво-Могилянської академії XVIII ст., підготовлену о. Юрієм Мициком.

Том завершує рубрика «Рецензії та огляди», у якій вміщено рецензії Володимира Маслійчука, Ірини Петренко та Наталії Шліхта на найновіші опубліковані монографії, а також огляд Євгена Ящука Міжнародної наукової конференції молодих дослідників «Досліджуючи минуле. Радянське повсякдення: дослідницькі підходи, джерела, теми», що відбулась 19–20 березня 2021 р. на базі НаУКМА.

Ми підготували наш журнал для широкої аудиторії науковців, викладачів, аспірантів, докторантів та усіх, хто цікавиться людиною в історії, сучасними підходами, методологіями та джерелами для її вивчення.

Наталія Шліхта,
головна редакторка видання